

slovenski
arhivi

se predstavijo

ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE (ARS)
POKRAJINSKI ARHIV KOPER (PAK)
POKRAJINSKI ARHIV MARIBOR (PAM)
POKRAJINSKI ARHIV V NOVI GORICI (PANG)
ZGODOVINSKI ARHIV CELJE (ZAC)
ZGODOVINSKI ARHIV LJUBLJANA (ZAL)
ZGODOVINSKI ARHIV NA PTUJU (ZAP)

NADŠKOFIJSKI ARHIV V LJUBLJANI (NŠAL)
NADŠKOFIJSKI ARHIV MARIBOR (NŠAM)
ŠKOFIJSKI ARHIV KOPER (ŠAK)

slovenski arhivi se predstavijo

Ljubljana 2013

	4	UVOD
	8	ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE
 POKRAJINSKI ARHIV KOPER ARCHIVIO REGIONALE DI CAPODISTRIA	14	POKRAJINSKI ARHIV KOPER
 POKRAJINSKI ARHIV MARIBOR	20	POKRAJINSKI ARHIV MARIBOR
 POKRAJINSKI ARHIV V NOVI GORICI	26	POKRAJINSKI ARHIV V NOVI GORICI
 Zgodovinski arhiv Celje	30	ZGODOVINSKI ARHIV CELJE
 Zgodovinski arhiv Ljubljana	34	ZGODOVINSKI ARHIV LJUBLJANA
 ZGODOVINSKI ARHIV NA PTUJU	40	ZGODOVINSKI ARHIV NA PTUJU
	46	NADŠKOFIJSKI ARHIV V LJUBLJANI
	50	NADŠKOFIJSKI ARHIV MARIBOR
 ŠKOFIJSKI ARHIV KOPER	56	ŠKOFIJSKI ARHIV KOPER
	63	SUMMARY
	64	ZUSAMMENFASSUNG

Arhivsko mrežo v Republiki Sloveniji sestavljajo javni arhivi (osrednji Arhiv Republike Slovenije v Ljubljani in šest regionalnih v Celju, Kopru, Ljubljani, Mariboru, Novi Gorici in na Ptuju) ter trije arhivi katoliške cerkve (v Kopru, Ljubljani in Mariboru). Kot pomembna institucija za varovanje kulturne dediščine bi v javnosti arhiv vsekakor moral imeti večjo prepoznavnost in ugled. Zaposleni v arhivih pri stikih z obiskovalci opažamo, da jim vloga arhiva, njegovo delo in pomen nista znana. Ne poznajo razlike med arhivom in npr. muzejem ali galerijo. Za takšno stanje moramo iskati delnega krivca tudi v šolah. V preteklosti so v okviru obveznih ali prostovoljnih šolskih dejavnosti osnovne in srednje šole otroke zelo redko vodile v arhiv. Otroci so zelo dobro spoznali muzeje in njihovo delo – saj so jih v času šolanja večkrat obiskali – pojem arhiva pa jim je ostal neznanka. V zadnjih letih se stanje vendarle izboljšuje, vendar šolske skupine še vedno veliko pogosteje kot arhive obiskujejo muzeje.

Pa ni šola edini krivec za nepoznavanje arhivov. Tudi odnos do dokumentarnega in arhivskega gradiva pri ustvarjalcih na različnih področjih v preteklosti ni mogel predstavljati dobre osnove za odnos do ustave, ki se poklicno ukvarja s hranjenjem zapisov. Če zaposleni npr. v eni od bolnic, tovarn itd. niso imeli pravilnega odnosa do svojega gradiva, potem ga vsekakor niso mogli imeti do arhiva. Vprašanje je, koliko je ta odnos posledica splošne družbene klime, ki je ves čas po drugi svetovni vojni negativno obravnavala vse, kar je nastalo pred družbenim prevratom in vsakogar, ki ni delal v neposredni proizvodnji. Vsakdo, ki ni ustvarjal nove vrednosti, je pač bil le porabnik družbenih sredstev. Iskanje razlogov bi zahtevalo že kar sociološko analizo, kar pa navsezadnje niti ni potrebno. Pomembnejši je cilj, torej rezultati prizadevanj arhiva za večjo prepoznavnost. Ti niso naravnani v smeri samopromocije, temveč boljšega varovanja pisnega dela kulturne dediščine naroda. Ko bodo potencialni izročitelji gradiva spoznali, da je arhiv ustanova, ki strokovno neoporečno hrani naš skupni spomin

zato, da bi bil kadarkoli dostopen vsakomur, se bodo lažje odločali za njegovo predajo v arhiv. Ustvarjalci morajo spoznati pomen arhiva, da bi mu mogli zaupati. Zaradi naštetega je potrebno nameniti čim več pozornosti vsem dejavnostim, s katerimi povečamo pogostnost pojavljanja arhiva v javnosti, in izkoristiti vsako priložnost, da arhiv predstavi svojo dejavnost v pravi luči.

Pričujoča knjižica skuša prikazati, kako se v slovenskih arhivih trudimo za dvig zavesti o pomenu kulturne dediščine pri šolski mladini in ne nazadnje tudi za dvig zavesti o pomenu kulturne vzgoje pri učiteljih.

Ciljna skupina popularizacije vloge in pomena arhivov je seveda vsa javnost, vendar vso lahko nagovarjamo le z nekaj oblikami dela. Za njene posamezne dele je potrebno organizirati ločene dejavnosti, ki ustrezajo njihovim interesom in sposobnostim. Najpogostejši obiskovalci (pri tem mislimo na tiste, ki pridejo v arhiv na ogled, ne pa zaradi študijskih ali upravno-pravnih namenov) so seveda šolske skupine.

O povezavi šol z arhivi govorijo splošni učni cilji predmeta zgodovina, zapisani v učnih načrtih, ki se glasijo:

- učenci poznajo pomen arhivov in muzejev;
- učenci se seznanjajo z vlogo virov in literature pri pojasnjevanju preteklosti in se usposabljaajo za preprosto uporabo zgodovinskih kart, slikovnega gradiva in besedil ter razvijajo sposobnost uporabe preprostih metod zgodovinskega preučevanja;
- učenci se učijo kritične presoje zgodovinskih dogajanj, raznovrstnih sporočil in aktualnih dogodkov;
- učenci pridobivajo veščine ustnega, pisnega in ilustrativnega podajanja zgodovinskih informacij.

Za šolske skupine imamo v arhivu pripravljenih več različnih dejavnosti. Slovenski arhivi se vključujejo v projekt Ministrstva za kulturo Dan kulture ob 3. decembru, rojstnem dnevu največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna, tako da pripravijo Dan odprtih vrat za zainteresirano javnost. Po navadi se ogleda arhiva in njegove dejavnosti ali razstave udeležijo individualni obiskovalci, družine z otroki, upokojenci. Seveda imamo na ta dan tudi večji obisk kot v »navadnih dnevih«, kar je rezultat skupnega oglaševanja Ministrstva za kulturo v osrednjih slovenskih medijih in oglaševanje arhivov v lokalnih medijih.

Najpogostejša oblika sodelovanja s šolami je še vedno splošna izobraževalna ura v arhivu, ki jo izvajamo tako za osnovne kot za srednje šole. Ugotovljamo, da je v vsaki skupini srednješolcev med dijaki najmanj eden med njimi že obiskal arhiv v času osnovnega šolanja in da nekateri dijaki že kar dobro poznajo arhiv in njegovo dejavnost, zato v času, ki je namenjen pogovoru, postavljajo čisto konkretna vprašanja.

Šole so se začele zanimati tudi za možnost izvajanja arhivskih delavnic za manjše skupine učencev. Izdelali smo programe in v nekaterih arhivih jih učenci že izvajajo v okviru interesnih dejavnosti, kulturnih dni oziroma krožkov in raziskovalne dejavnosti. Če bodo pokazali zanimanje tudi v vrtcih, lahko arhivske delavnice prilagodimo tudi starosti najstarejših skupin v vrtcih.

Pripravljanje razstav je redna dejavnost arhiva, ki pritegne pozornost širšega kroga ljudi. Zanimive so seveda tudi za šolsko populacijo, saj s pomočjo dokumentov in drugih predmetov obiskovalce na zanimiv način popeljejo v preteklost mest, jih seznanijo z razvojem šolstva, meščanstva, gospodarskih dejavnosti od najstarejših časov do danes ... Da bi si obiskovalci iz šol z razstave zapomnili čim več, jim ob vsaki pripravimo delovne liste, na katerih so tudi utrinki z razstave, izpolnijo jih ob koncu ogleda za utrjevanje snovi.

Arhivi smo pri svojih projektih odprti za sodelovanje z drugimi kulturnimi institucijami, kar dokazujejo naše razstave. Arhivske razstave so za nestrokovnjaka ali za šolsko mladino morda manj zanimive (sami dokumenti v panojih ali vitrinah postanejo kaj kmalu dolgočasni za ogled), zato razstave vedno popestrimo s predmeti, sposojenimi iz muzejev ali od zasebnih zbiralcev.

Obisk šolskih skupin v arhivih počasi, a stalno raste. Nekatere šole so postale stalen gost in napovedo svoj obisk že več mesecev vnaprej. Znotraj kroga učiteljev se namreč širi glas o možnosti obiska arhivov. Pri tem imamo prednost pred ostalimi kulturnimi ustanovami, ker za zdaj še ne pobiramo vstopnine. Mnogi so ob tem dejstvu prijetno presenečeni.

Arhive si prizadevamo predstaviti kot odprte ustanove, v katerih je vsakdo dobrodošel in niso rezervirane le za raziskovalce; kot ustanove, ki niso pokopališče za star papir, hranjen iz kdo ve kakšnih razlogov, temveč kot kraj, kjer skrbimo za naš skupni spomin, kjer je moč spoznati zanimive zgodbe o preteklosti, kot kraj, od koder prideš z občutkom zadovoljstva.

Pregovor pravi, da dober glas seže v deveto vas. To gotovo zveni kot lastna hvala, vendar so naše izkušnje pokazale, da sistematično delo na polju popularizacije dela in vloge arhiva med šolsko mladino počasi rojeva sadove. Velik del zgoraj naštetih dejavnosti je sicer zakonsko predpisan in jih opravlja tako ali drugače vsak arhiv, vendar z dodajanjem novih dejavnosti, katerih funkcija je širjenje vedenja o arhivu, plemenitimo tudi njih. Rezultati se kažejo in nas, čeprav še skromni, veselijo ter dajejo dodatno motivacijo za nadaljnje delo na tem področju. Ugodni odzivi posameznih obiskovalcev ali pobude skupin za ponovni obisk so takojšen, otipljiv dokaz uspešnosti odpiranja arhiva v javnost. Delo pa nam daje tudi obete za dolgoročno korist. A za dokaz uspešnosti naših naporov na tem področju bodo potrebna desetletja!

Ljubljana, maj 2010

dr. Bojan Himmelreich
Katja Zupanič

ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE

ARS
•
Ljubljana

Zvezdarska 1, p. p. 21,
1127 Ljubljana

Tajništvo
Telefon: 01 24 14 250
Telefaks: 01 24 14 269
E-naslov: ars@gov.si
Spletni naslov: www.arhiv.gov.si

Čitalnica je odprta:

- na Zvezdarski 1:
v ponedeljek, torek, četrtek od 8. do 15 ure,
v sredo od 8. do 16.30 in
v petek od 8. do 14. ure.
- na Kongresnem trgu 1:
od ponedeljka do petka od 8. do 13. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:

Vanja Pfajfar, telefon: 01 24 14 238, e-naslov: vanja.pfajfar@gov.si

Stavba Arhiva Republike Slovenije

Začetki Arhiva RS segajo daleč v preteklost, kot ustanove pa v leto 1859, ko je Historično društvo za Kranjsko predlagalo, da bi se ustanovil deželni arhiv. Arhivsko gradivo so do tedaj že zbirale in popisovale različne institucije, društva in posamezniki. Z dograditvijo stavbe Deželnega, današnjega Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1887, so bili zgrajeni tudi prostori, kjer so združili vse do tedaj zbrano gradivo in arhiv je začel delovati kot del muzeja. Leta 1926 je bil formalno ustanovljen Državni arhiv, ki pa je še vedno deloval kot oddelek muzeja. Oktobra 1945 je bil ustanovljen Osrednji državni arhiv Slovenije kot samostojna ustanova, ki se je v letu 1953 preimenovala v Državni arhiv Slovenije, leta 1966 v Arhiv Slovenije, leta 1979 v Arhiv Socialistične republike Slovenije in leta 1991 v Arhiv Republike Slovenije.

Svoj sedež ima od leta 1953 v Ljubljani v Gruberjevi palači, tj. na Zvezdarski 1, ki jo je poleg bolj znanega Gruberjevega kanala za odvajanje visokih voda z Ljubljanskega barja leta 1773 začel graditi jezuit Gabrijel Gruber kot hidravlično in mehanično šolo.

Gruberjeva palača je umetnostnozgodovinski spomenik s Herrleinovo fresko nad stopniščno kupolo, s štukaturnimi okrasi na stopnišču in po sobah ter s kapelo s Kremser-Schmidtovimi slikami. Vse skupaj

predstavlja biser meščanskega baroka v Ljubljani iz zadnje četrtine 18. stoletja, ki ga po svoje dopolnjuje še poslikava čitalnice iz prve polovice 19. stoletja. Poleg prostorov v Gruberjevi palači ima arhiv prostore še na Kongresnem trgu 1, na Dunajski 48 in na Poljanski 40, izven Ljubljane pa v Gotenici in Borovcu na Kočevskem. Zaposlenih je 71 uslužbencev; skoraj polovica je arhivistov, ostali pa so arhivski in strokovno-tehnični sodelavci ter konservatorji.

Arhiv Republike Slovenije hrani različno gradivo, npr. rokopise že iz 9. stoletja; listine od 12. stoletja dalje; gradivo zemljiških gospodstev, rodbin in posameznikov od 13. stoletja; gradivo državnih organov, ki so imeli sedež na ozemlju Slovenije, od 15. stoletja; gradivo organov, organizacij in društev s področja gospodarstva, bančništva, zdravstva in socialnega varstva, šolstva, kulture in znanosti od 16. stoletja; zemljiške knjige, katastre, načrte od 18. stoletja; slovenske dokumentarne, animirane in igrane filme pa od leta 1905.

Rustikalne napovedi

Letak za ladijsko družbo

Glavne dejavnosti Arhiva RS so zbiranje, varovanje, urejanje in sodelovanje z državnimi organi, delujočimi za celo državo, glede gradiva, ki nastaja pri njihovem delu. Za vso državo hrani filmsko arhivsko gradivo in tudi gradivo zasebnikov. Vodi še zbirno evidenco arhivskega gradiva v domovini in tistega v tujini, ki se nanaša na Slovenijo in Slovence, ter evidenco javnih simbolov, grbov, zastav, pečatov, žigov, štamplik in seveda omogoča ogled gradiva – naše kulturne dediščine.

Učno pismo iz leta 1932

Hramba filmskega gradiva v Arhivu Republike Slovenije

Pedagoška dejavnost

Šolske skupine, razrede ali celo vrtce večkrat povabimo v arhiv. Najmlajšim in tudi malo starejšim sodelavci Slovenskega filmskega arhiva najprej predstavijo delovanje arhiva skozi risanke in z najstarejšimi filmskimi posnetki, ki jih hranimo. Za starejše učence pa so že zanimivi Filmski obzorniki, ki obiskovalcem, če je le mogoče, s sliko in zvokom predstavijo utrip njihovega kraja v preteklosti. Za še starejše učence pa imamo izdelano predstavitveno videokaseto, ki smo jo že nadomestili z DVD-jem, na katerem je predstavljeno delovanje samega arhiva, njegovih organizacijskih enot in samo gradivo. Po ustrezni različici videopredstavitve sledi ogled čitalnice in predstavitev kopij različnih zvrsti arhivskega gradiva ter tudi originalnega arhivskega gradiva, ki pa se ga lahko dotikamo samo z rokavicami. Po želji sledi še ogled drugih delovnih prostorov arhiva in tudi konservatorsko-restavratorske delavnice. V delavnici obiskovalcem predstavijo postopke in tehnične pripomočke za zaščito dokumentov na pergamentu in papirju pred nadaljnjim razpadanjem. Prvotni videz skušajo gradivu vrniti tudi v knjigoveznici, ki je specializirana za stare vezave. Potek postopkov običajno predstavi Lucija Planinc,

razlago dopolnjuje s fotodokumentacijo: prikaz fotografij gradiva pred restavriranjem, v različnih fazah obdelave in ob zaključku del. Vse obiske in ogledje je potrebno najaviti po predhodnem telefonskem dogovoru ali po elektronski pošti.

Ob razstavah, različnih obletnicah, predstavitev ali na željo posameznih obiskovalcev, skupin in zgodovinskih krožkov delovanje arhiva in njegovo podatkovno zbirko predstavijo kar pristojni arhivisti, ki določeno problematiko ali raziskovalno temo najboljše poznajo.

Nekateri arhivisti sodelujejo še kot člani komisije za ocenjevanje nalog zgodovinskih krožkov ter soorganizirajo dvodnevno srečanje in uvajalni seminar za mentorje zgodovinskih krožkov.

Brez vnaprejšnjega dogovora se je mogoče seznaniti z delovanjem arhiva še ob kulturnih praznikih, ob. t. i. »Dnevh odprtih vrat«. Po vnaprejšnjem dogovoru je ogled običajno mogoč v poslovnem času arhiva, izjemoma pa tudi izven njega.

Učenci ob spoznavanju arhivskega gradiva

Ogled arhivskih skladišč

POKRAJINSKI ARHIV KOPER

Kapodistrisov trg 1,
6000 Koper

Tajništvo
Telefon: 05 6271 824; 6300 750;
6300 751
Telefaks: 05 6272 441
E-naslov: tajnistvo@arhiv-koper.si
Spletna stran: www.arhiv-koper.si

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka od 8. do 14. ure,
dan pred praznikom od 8. do 12. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Zdenka Bonin, telefon: 051 41 8150,
e-naslov: zdenka.bonin@arhiv-koper.si

ENOTA PIRAN

Savudrijska 5, 6330 Piran
Telefon: 05 6732 840; 6732 841

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka od 8. do 14. ure,
dan pred praznikom od 8. do 12. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Albert Pucer, telefon: 05 6732 840,
e-naslov: alberto.pucer@arhiv-koper.si

Stavba Pokrajinskega arhiva Koper

Stavba enote Pokrajinskega arhiva Koper
v Piranu

Začetki arhivske dejavnosti v Primorju so povezani s knjižnicami. V Piranu so mestnega arhivarja namestili leta 1877, leta 1891 pa so arhiv združili z mestno knjižnico. V Kopru je knjižnica začela prevzemati arhivsko gradivo leta 1900. Ko je na pobudo Zgodovinskega društva v Kopru Občinski ljudski odbor (ObLO) Koper 1. 10. 1953 ločil arhiv od mestne knjižnice, je ta postal samostojna služba. Po priključitvi cone B Svobodnega tržaškega ozemlja k Jugoslaviji je bil na podlagi jugoslovanske arhivske zakonodaje 25. 2. 1956 ustanovljen Mestni arhiv Koper, ki se je 2. 10. 1967 preimenoval v Pokrajinski arhiv Koper (PAK). Leta 1974 se mu je priključil še Mestni arhiv Piran (sedaj dislocirana enota). Arhiv opravlja službo varstva arhivskega gradiva na območju upravnih enot Piran, Izola, Koper, Sežana, Postojna in Ilirska Bistrica. Zaposluje 12 delavcev, in sicer 4 arhiviste, 2 arhivska sodelavca in 2 arhivska tehnika.

Fond mesta Piran, ki vsebuje najstarejše dokumente iz 13. stoletja, obsega več kot 1.800 notarskih pergamentnih listin, 170 dukalov, 8.700 testamentov, mestne statute, notarske in vicedominske knjige. Fond mesta Koper pa obsega gradivo od 14. stoletja dalje (večina fonda je bila 1944 odpeljana v Italijo in še vedno čaka na restitucijo). Za starejšo zgodovino so pomembni tudi fondi koprskih patricijskih družin z najstarejšimi dokumenti iz 15. stoletja, zbirka listin od leta 1348 dalje, oporoke iz Izole in Pirana od leta 1390 dalje, notarski spisi Buj, Izole, Kopra, Milj in Pirana od leta 1599 dalje. Večina gradiva, zlasti za ostale upravno enote, je mlajšega in izvira iz 19. in 20. stoletja.

Doktorske diplome iz let 1640 in 1684, Družinski arhiv Gravisi

Stran rokopisa Tartinijevega dela z naslovom Terzo

Pedagoška dejavnost

Šolam (osnovnim, srednjim) in fakultetam ter organiziranim skupinam arhiv (v Kopru in Piranu) ponuja naslednje dejavnosti:

- predstavitev arhivske dejavnosti (za skupine, ki so prvič v arhivu):
  - predstavitev arhivske dejavnosti in dela arhivistov ter pomena zbiranja in hranjenja arhivskega gradiva,
  - predstavitev različnih zvrsti arhivskega gradiva, pogojev za materialno varstvo in ogled arhivskih depojev in čitalnice,
  - predstavitev arhivskega gradiva, pisnih podlag, pisav in jezikov, v katerih je pisano arhivsko gradivo;

Prospero Petronio: Prvi del knjige Sveti in posvetni spomini Istre 1680–1681

- tematske učne ure (prilagojene starosti obiskovalcev):
  - nastanek in razvoj Kopra (Pirana) s poudarkom na zunanjem izgledu mesta in življenju v njem v različnih zgodovinskih obdobjih,
  - življenje v Kopru (Piranu) v času beneške oblasti (predstavitve mestnega statuta, glavnih mestnih funkcij, gospodarskih dejavnosti, mestne higiene, razvoja šolstva),
  - zgodovinski oris razvoja samostana sv. Klare (sedež arhiva) z ogledom nekdanjega samostanskega poslopja ter predstavitev drugih koprskih samostanov,
  - listinsko gradivo (spoznavanje zunanega izgleda in notranjega ustroja listin, branje različnih pisav in jezikov, pisanje inicialk itd.);
- pedagoška delavnica za osnovnošolce Jaz, koprski notar:
  - predstavitev različnih pisnih podlag, pisav in jezikov, dela srednjeveških notarjev, vicedominov in pisarjev, načina pisanja in overovitve listine,
  - učenci dobijo delovne liste (vzorec pismenk v gotici in humanistiki), primerna pisala in črnilo (gosje pero, peresnik) ter vrvico in pečatni vosek,
  - napišejo neki dokument (besedilo), izrišejo inicialko, svoj notarski znak in dokument pečatijo s pečatnim voskom;
- vodenje po razstavah Pokrajinskega arhiva Koper;
- strokovna in tehnična pomoč pri izdelavi raziskovalnih nalog ter šolskih kulturnih dejavnostih.

Za obisk šolskih skupin oz. pedagoške delavnice je potrebna predhodna najava po telefonu ali elektronski pošti.

Učenci pri pečenju dokumenta s pečatnim voskom

POKRAJINSKI ARHIV MARIBOR

Glavni trg 7,
2000 Maribor

Tajništvo
Telefon: 02 228 50 11
Telefaks: 02 252 25 64
E-naslov: uprava@pokarh-mb.si
Spletna stran: www.pokarh-mb.si

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka od 8. do 14. ure,
dan pred praznikom od 8. do 13. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Mojca Horvat, telefon: 02 228 50 19, e-naslov: mojca@pokarh-mb.si

ENOTA ZA PREKMURJE

Glavna ulica 5, Dolina 9220 Lendava
Telefon: 02 575 14 05

Čitalnica je odprta: po dogovoru.

ENOTA ZA KOROŠKO

Čečovje 12a, 2390 Ravne na Koroškem
Telefon: 05 99 42 943

Čitalnica je odprta: ob četrtkih med 9. in 13. uro oz. po dogovoru.

Stavba Pokrajinskega arhiva Maribor

V Mariboru je arhivska dejavnost dobila potrebno osnovo sredi 19. stoletja, ko se je sedež Lavantinske škofije iz Št. Andraža na Koroškem preselil v Maribor. Leta 1903 so slovenski izobraženci v Mariboru ustanovili Zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko, ki je zbiralo tudi arhivsko gradivo. Leta 1933 je bil ustanovljen Banovinski arhiv v Mariboru, katerega delovno območje je obsegalo vso bivšo Slovensko Štajersko, jugoslovanski del Koroške in Prekmurje. Med drugo svetovno vojno je bil arhiv priključen muzeju, leta 1952 pa se je ponovno osamosvojil z nazivom Državni arhiv Ljudske republike

Slovenije – podružnica Maribor. Leta 1963 je dobil svoj današnji naziv in še danes pristojno območje upravnih enot: Dravograd, Gornja Radgona, Lenart, Lendava, Ljutomer, Maribor, Murska Sobota, Pesnica, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Ruše, Slovenj Gradec in Slovenska Bistrica.

V Pokrajinskem arhivu Maribor je 22 zaposlenih, 20 strokovnih delavcev, od tega 14 arhivistov.

Listina o vinogradu v bližini Maribora iz 15. stoletja

Pedagoška dejavnost

V Pokrajinskem arhivu Maribor poteka učna ura za osnovnošolce, dijake, študente in druge zainteresirane skupine po vnaprejšnjem dogovoru z arhivistko Mojco Horvat. Po navadi traja učna ura 45 minut. Obiskovalcem najprej pokažemo naš razstaveni prostor, kjer pripravimo kratko projekcijo slik, s pomočjo katerih predstavimo dejavnost arhiva, področje delovanja, nekatere zanimive in posebej atraktivne zvrsti arhivskega gradiva (listine, urbarje, katastrske načrte, zemljiške knjige, šolske dokumente) ipd.

Predstavitve vedno prilagodimo potrebam skupin glede na nivo predznanja, ki ga imajo, pa tudi glede regije, iz katere prihajajo. Večinoma prihajajo skupine iz krajev, ki so v pristojnosti našega arhiva, tako da poiščemo nekaj zanimivega gradiva za njihov domači kraj – najraje stare razglednice, fotografije, zemljevide ali šolske kronike.

Prikaz slik poteka v dialogu z obiskovalci. V razstavnem prostoru se na kratko predstavi tudi aktualna razstava, ki se večkrat v letu zamenja. Po uvodni predstavitvi obiskovalce odpeljemo v arhivsko čitalnico, kjer vidijo, kako poteka raziskovanje, se seznanijo z načini naročanja ipd. Nato si ogledajo enega izmed skladiščnih prostorov, kjer tudi dejansko pokažemo nekaj zanimivih primerkov arhivskega gradiva.

Učenci osnovne šole pred šestdesetimi leti

V skladišču obiskovalci spoznajo, da so nekateri dokumenti že precej uničeni in jih je torej potrebno restavrirati. Zato je zadnja postaja ogleda arhiva v restavratorski in knjigoveški delavnici arhiva, kjer se seznanijo še z nekaterimi postopki restavriranja, vidijo pa tudi, kaj so rezultati uspešno restavriranih arhivskih dokumentov.

Kadar mentorji predhodno izrazijo željo po drugačni učni uri, jo prilagodimo potrebam obiskovalcev. Tako so nas že obiskali člani rodoslovnega društva, ki jih je zanimalo, na kakšen način si v našem arhivu lahko izdelajo družinsko drevo, dijaki srednje strojne šole, ki so podrobneje spoznali načine restavriranja knjig, študenti zgodovine, ki smo jim poglobljeno predstavili zvrsti arhivskega gradiva, obiskovalci, ki so se zanimali za vodstvo po določeni arhivski razstavi, manjše skupine, ki so se preizkusile v kaligrafiji, obiskovalci iz tujine, katerim smo arhiv predstavili v angleškem oz. nemškem jeziku ...

Odprti pa smo tudi za druge možnosti in se veselimo pobud in idej za različne tematske učne ure. Vedno pogosteje organiziramo delavnice, v katerih se po skupni

Učenka
z ilustrirano
zemljiško knjigo
iz 18. stoletja

Učna ura v razstavišču
Pokrajinskega arhiva
Maribor

uvodni predstavitvi obiskovalci razdelijo v manjše skupine in se preizkusijo v kaligrafiji, delu z arhivskim gradivom in v restavratorski delavnici.

Posebno vrsto pedagoške dejavnosti predstavlja tradicionalni vsakoletni Mednarodni arhivski raziskovalni tabor. Že leta 1991 sta Pokrajinski arhiv Maribor in Arhiv županije Zala prvič organizirala tabor v madžarskih naseljih na slovenski in madžarski strani meje. Pri organizaciji tabora v sodelovanju s Pokrajinskim arhivom Maribor izmenično sodelujeta oba madžarska arhiva iz Zalaegerszega in Szombathelyja. Arhiva skupaj pripravita program tabora in se dogovorita za natančen potek dela na terenu. Vsako leto sodeluje šest dijakov iz Madžarske in šest iz Slovenije (iz Dvojezične srednje šole Lendava ali Gimnazije Murska Sobota) ter po dva arhivista iz vsake države. Poglavitni namen tabora je že od njegovih začetkov evidentirati, zbirati in ohraniti gradivo, ki ga ljudje hranijo doma, in najzanimivejše dokumente ob sklepu tabora predstaviti na priložnostni razstavi. Zato se dijaki in arhivisti odpravijo od hiše do hiše v izbranih vaseh, kjer domačine povprašajo po njihovih starih dokumentih.

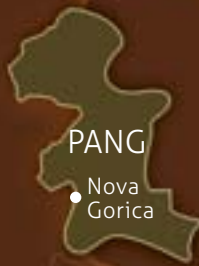

Arhivistka dijake seznanja
z osnovami kaligrafije

Dijaki med zbiranjem starih dokumentov na terenu

POKRAJINSKI ARHIV V NOVI GORICI

Trg Edvarda Kardelja 3,
5000 Nova Gorica

Tajništvo
Telefon: 05 33 58 760
Telefaks: 05 30 27 738
E-naslov: pa-ng@pa-ng.si
Spletna stran: www.pa-ng.si

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka med 8. in 14. uro.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Aleksandra Pavšič Milost, telefon: 05 335 87 65,
e-naslov: aleksandra.milost@pa-ng.si

Stavba Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici je najmlajši pokrajinski oz. zgodovinski arhiv v Sloveniji. Kot samostojna ustanova je bil ustanovljen šele leta 1972. Njegova krajevna pristojnost je že od ustanovitve dalje območje severne Primorske (današnje upravne enote Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin). Trenutno je v njem zaposlenih 13 delavcev, hrani pa približno 3000 tekočih metrov gradiva, razvrščenega v več kot 1000 fondov in zbirk. Najstarejši dokument sega v leto 1501, nekaj je gradiva iz 17. in 18. stoletja, pretežni del pa je nastajal od srede 19. stoletja dalje. Vodnik po fondih in zbirkah arhiva je uporabnikom dostopen na spletni strani arhiva.

Pedagoška dejavnost

Šolskim pa tudi drugim zainteresiranim skupinam nudimo različne učne ure ter vodstvo po razstavah in arhivskih prostorih. Zaželeno je predhodna najava.

Učne ure so večinoma splošno predstavitvene, namenjene spoznavanju arhiva kot kulturne ustanove, predvsem pa arhivskega gradiva kot zgodovinskega vira. Glede na šolski učni program so najprimernejše dopolnilo začetnim uram zgodovine v osnovnih šolah, ko učenci spoznavajo nov učni predmet in se pogovarjajo o virih za proučevanje preteklosti. Izvajamo pa jih tudi za druge starostne skupine, praviloma za vse, ki so v arhivu prvič. Zahtevnost prilagodimo vsakokratni

publiki. V učni uri predstavimo dejavnost arhiva, arhivske prostore in različne zvrsti arhivskega gradiva, ki jih izberemo glede na vsebinske in oblikovne zanimivosti dokumentov, upoštevamo pa tudi šolski okoliš učencev.

Poleg splošno predstavitvenih izvajamo tudi tematske učne ure. Učenci, večinoma gre za višje razrede osnovne šole, obdelajo določeno učno snov s pomočjo arhivskih dokumentov. Dolej je bilo povpraševanje po naslednjih vsebinskih sklopih: Urbar in kataster, Primorski Slovenci pod Italijo, Agrarna reforma in nacionalizacija, Začetki gradnje Nove Gorice. Sleđnji je namenjen četrtim razredom novogoriških osnovnih šol.

Spričevalo, ki ga je izdalo Pevsko in glasbeno društvo v Gorici leta 1910

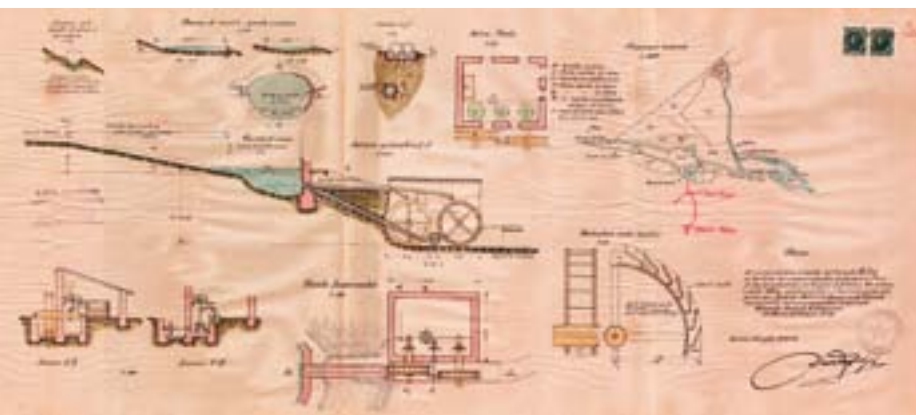
Srednješolcem (likovna gimnazija, poslovna šola) in študentom (višja strokovna šola, program poslovni sekretar, višja šola za fotografijo in oblikovanje materialov, fakulteta za humanistiko, smer kulturna zgodovina) so namenjene splošno predstavitvene učne ure, dopolnjene z določenimi vsebinskimi sklopi, glede na smer šole.

Vodenje po razstavah, ki jih pripravlja arhiv, se ponavadi priključi učnim uram, se je pa mogoče dogovoriti tudi le za vodenje po razstavi. Enako velja za ogled skladišč in drugih arhivskih prostorov.

Utečeno je tudi sodelovanje z zgodovinskimi krožki osnovnih šol pri izdelavi raziskovalnih nalog.

Začetna dela pri gradnji Nove Gorice iz leta 1948 na današnji Kidričevi ulici

Načrt mlina v Slatini iz leta 1938

Utrinek iz čitalnice arhiva

Učna ura v arhivu za učence

ZGODOVINSKI ARHIV CELJE

ZAC
•
Celje

Teharska cesta 1,
3000 Celje

Tajništvo
Telefon: 03 42 87 640
Telefaks: 03 42 87 660
E-naslov: zg.arhiv-celje@guest.arnes.si
Spletni naslov: www.zac.si

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka od 8. do 14. ure,
dan pred praznikom od 8. do 13. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Bojana Aristovnik, telefon: 03 42 87 661,
e-naslov: bojana.aristovnik@guest.arnes.si

Stavba Zgodovinskega arhiva Celje

Začetki sistematičnega zbiranja arhivskega gradiva na območju Zgodovinskega arhiva Celje segajo v začetek 19. stoletja. Z delom Mestnega muzeja in Muzejskega društva je po letu 1882 v Celju nastala zbirka arhivskega gradiva. Po drugi svetovni vojni je arhivsko gradivo zbiral Okrožni zbirni center. Od njega ga je ob preselitvi v prostore Stare grofije prevzel Mestni muzej. Zgodovinski arhiv v Celju je bil ustanovljen s sklepom dne 13. 12. 1956, uradno pa je začel delovati 10. 4. 1957. Leta 1966 se je Zgodovinski arhiv Celje organiziral kot medobčinski arhiv in s tem razširil območje svojega delovanja na 11 občin leta 1965 ukinjenega okraja Celje. Danes obsega območje naslednjih upravnih enot: Brežice, Celje, Hrastnik, Krško, Laško, Mozirje, Sevnica, Slovenske Konjice, Šentjur, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Velenje, Zagorje in Žalec. Zaposluje 17 sodelavcev, od tega 7 arhivistov, arhivskega sodelavca in 5 arhivskih tehnikov. Najstarejše arhivsko gradivo, ki ga hrani, je iz 13. stoletja, večina pa ga izvira iz 18., 19. in 20. stoletja.

Pedagoška dejavnost

Šolski mladini želimo približati delo arhiva z vrsto dejavnosti:

- organiziranje predstavitev dela arhiva in primerov gradiva za šolske skupine;
- organiziranje arhivskih delavnic za šolske skupine;
- ponudba sodelovanja pri izdelavi raziskovalnih nalogah na šolah;
- organiziranje predavanj za določene ciljne skupine (krožki, raziskovalne naloge) iz arhivistike in zgodovine v arhivu ali na šoli sami;
- izdelava učnih listov za vodstva po občasnih razstavah.

Ob preselitvi arhiva v nove prostore smo vse osnovne in srednje šole, ki jih pokriva Zgodovinski arhiv Celje, povabili k sodelovanju. Na šole smo se obrnili z dopisom, v katerem smo predstavili naše programe, le-te pa smo predstavili tudi na študijskih srečanjih profesorjev zgodovine. Njihov odziv je bil zelo dober, obisk šolskih skupin se je iz leta v leto povečeval, nekatere šole se že tradicionalno vračajo.

Manj znani primeri gradiva fondov gospodarskih družb

Spričevalo obrtne nadaljevalne šole v Žalcu iz leta 1901

Osnovnim šolam nudimo možnost izvajanja arhivskih delavnic za manjše skupine učencev. Izdelali smo programe in izvedli arhivske delavnice na teme: Cehi, Preskrba prebivalstva z živili in prehrana Celjanov v obdobju 1914 do 1945 ter Kaligrafija in izdelava listin. Za učence z zainteresiranih šol pripravljamo arhivske delavnice že vrsto leto zapored; teh se učenci udeležujejo v okviru interesnih dejavnosti, kulturnih dni oziroma krožkov in raziskovalne dejavnosti. Vsako leto nudimo pomoč zgodovinskim krožkom pri raziskovalnih nalogah.

Arhivi ne hranimo le »papirja«

Učenci pri pečatenju dokumenta

Najpogostejša oblika sodelovanja s šolami je še vedno splošna izobraževalna ura v arhivu. Izvajamo jo tako za osnovne kot za srednje šole. Ugotavljamo, da je v vsaki skupini srednješolcev najmanj eden že obiskal arhiv v času osnovnega šolanja in da nekateri med dijaki že kar dobro poznajo arhiv in njegovo dejavnost, zato v času, ki je namenjen pogovoru, postavljajo čisto konkretna vprašanja.

Za šolsko populacijo so zanimive tudi naše razstave, ki preko dokumentov in izposojenih predmetov na zanimiv način popeljejo obiskovalce v preteklost, jih seznanijo z razvojem šolstva, meščanstva, gospodarskih dejavnosti, družabnega življenja od najstarejših časov do danes. Da bi si z razstav zapomnili čim več, jim ob vsaki razstavi pripravimo delovne liste, tudi z utrinki z razstave, ki jih izpolnijo ob koncu ogleda za utrjevanje snovi.

Glede obiskov arhiva se skupine lahko predhodno dogovorijo po telefonu ali elektronski pošti z organizatorico pedagoške dejavnosti v arhivu Bojano Aristovnik.

Pri spoznavanju osnov kaligrafije

Zadovoljni učenci ob zaključku obiska v Zgodovinskem arhivu Celje

ZGODOVINSKI ARHIV LJUBLJANA

Mestni trg 27,
1000 Ljubljana

Tajništvo
Telefon: 01 306 13 06,
01 306 13 09

Telefaks: 01 426 43 03
E-naslov: zal@zal-lj.si
Spletna stran: www.zal-lj.si

Čitalnica je odprta: v ponedeljek, torek, četrtek, petek
od 8. do 14. ure in v sredo od 8. do 16. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
mag. Marjana Kos, e-naslov: marjana.kos@zal-lj.si

ENOTA ZA GORENJSKO KRANJ

Savska c. 8, Kranj, telefon: 04 280 59 00, telefaks: 04 202 44 48

Čitalnica je odprta: v ponedeljek in sredo od 8. do 14. ure,
v torek in petek od 8. do 12. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Marija Kos, e-naslov: marija.kos@guest.arnes.si

ENOTA ZA DOLENJSKO IN BELO KRAJINO

Skalickega 1, Novo mesto, telefon: 07 394 22 40, telefaks: 07 394 22 48

Čitalnica je odprta: v ponedeljek in sredo od 8. do 14. ure,
v torek in petek od 8. do 12. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
mag. Mitja Sadek, e-naslov: mitja.sadek@guest.arnes.si

ENOTA V ŠKOFJI LOKI

Partizanska 1 c, Škofja Loka, telefon: 04 506 07 00, telefaks: 04 506 07 08

Čitalnica je odprta: v ponedeljek, sredo in četrtek od 8. do 13. ure.

Kontaktne osebe za izvedbo pedagoške ure:

- Judita Šega, e-naslov: judita.sega@guest.arnes.si
- Elizabeta Eržen Podlipnik, e-naslov:
elizabeta.podlipnik@guest.arnes.si ali zal.skl@guest.arnes.si

ENOTA V IDRJI

Prelovčeva 2, Idrija, telefon: 05 372 22 70, telefaks: 05 372 22 71

Čitalnica je odprta: v ponedeljek, sredo in četrtek od 8. do 13. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Mira Hodnik, e-naslov: mira.hodnik@guest.arnes.si

Stavba Zgodovinskega arhiva Ljubljana

Stavba enote za Gorenjsko Kranj

Stavba enote za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto

Stavba enote v Škofji Loki

Stavba enote v Idriji

Mestni arhiv Ljubljanski je bil ustanovljen leta 1898. Takratni ljubljanski župan Ivan Hribar je ustanovil delovno mesto mestnega arhivarja, ki ga je zasedel pesnik Anton Aškerc. Začela se je kontinuirana strokovna skrb za arhivske dokumente mesta in okolice.

Do leta 1973 so vse tedanje gorenjske, ljubljanske, obljublanske, dolenjske in belokranjske občine ter občina Idrija zaupale opravljanje arhivske službe Mestnemu arhivu Ljubljana. Mestni arhiv se je preimenoval v Zgodovinski arhiv Ljubljana in je bil sestavljen iz Enote Mestni arhiv Ljubljana in Enote za obljublansko območje s sedežem na Magistratu. Nastali sta tudi dve dislocirani enoti – enota za Gorenjsko Kranj in Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto. Leta 1980 se je iz Enote za Gorenjsko izločila Enota v Škofji Loki, samostojno pa je začel delovati tudi oddelek v Idriji.

Danes Zgodovinski arhiv Ljubljana opravlja delo na sedežu v Ljubljani in v dislociranih organizacijskih enotah. Na sedežu so splošne in strokovne službe. Strokovne službe v Ljubljani pokrivajo teritorialno območje upravnih enot Cerknica, Domžale, Grosuplje, Kamnik, Kočevje, Litija, Ljubljana, Logatec, Ribnica in Vrhnika. Strokovne službe dislociranih enot pa pokrivajo območja:

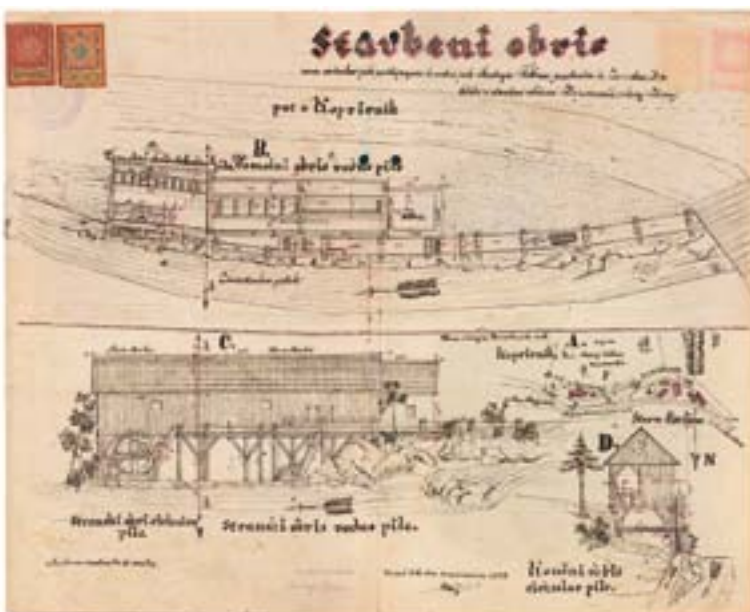
- Enota za Gorenjsko Kranj upravne enote Jesenice, Kranj, Radovljica in Tržič;
- Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto upravne enote Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Trebnje;
- Enota v Škofji loki upravno enoto Škofja Loka;
- Enota v Idriji upravno enoto Idrija.

Zgodovinski arhiv Ljubljana je največji regionalni arhiv v Sloveniji.

Pedagoška dejavnost

V Zgodovinskem arhivu Ljubljana, tako na sedežu kot v enotah, pripravljamo posebne ure za predšolske otroke, učence, dijake in študente. Poleg tega lahko predstavljamo dejavnost arhiva in značilne vrste gradiva tudi po osnovnih in srednjih šolah.

Pedagoške ure trajajo približno eno uro. Njihov namen je seznaniti učence ali dijake z arhivom in arhivsko dejavnostjo. Učna ura poteka

Načrt žage Andreja Telbana s Sovodnja na potoku Hobovščica iz leta 1905

Zapisniki sej ljubljanskih mestnih svetov od leta 1521 do leta 1786

deloma v čitalnici, deloma v arhivskih skladiščih. Naenkrat lahko sprejmemo največ 25 učencev/dijakov. Učne ure prilagodimo starosti slušateljev. Pri izvajanju učne ure uporabljamo metodo razlage, pogovora in demonstracije.

Učence in dijake seznanimo s pojmi: kulturna dediščina (nepremična in premična), arhiv, muzej, galerija, specialna knjižnica, arhivsko gradivo, fond, zbirka, materialno varstvo, arhivski depoji, pergament, papirus, papir, gotica in latinica, pečat.

Ker se učenci navadno prvič srečajo z arhivom, jih najprej seznanimo z arhivom kot institucijo. Predstavimo jim dejavnosti, s katerimi se ukvarjamo. Učenci spoznajo naše delo, kdo so naše stranke, kaj iščejo, ogledajo si tudi pripomočke za uporabo arhivskega gradiva (vodniki po fondih, inventarji in popisi). Predstavimo jim slovensko arhivsko mrežo (ARS, pokrajinski arhivi, cerkveni in ostali arhivi).

Učno uro navadno začnemo z ogledom kratkega predstavitvenega filma, katerem je predstavljen naš arhiv in dejavnost. V drugem delu na primeru raznovrstnih dokumentov iz različnih obdobij, kot so listine, urbarji, načrti, razglednice, fotografije znanih osebnosti, pomembnih dogodkov, objektov, šolske kronike, diplome, popisne pole starih popisov prebivalstva ipd. predstavimo različne vrste zapisov.

Ti so lahko pisni, tiskani, narisani, fotografirani, skenirani ali elektronski. Spoznajo tudi različne materiale (papirus, pergament, papir, sodobne nosilce zapisa) in pisave (gotica, latinica).

Za učence in dijake je še posebno zanimiva gotica, s katero se običajno srečajo prvič, in dejstvo, da hranimo različne dokumente, ki niso zapisani samo v slovenščini, ampak tudi v latinščini, nemščini in drugih jezikih. Ob ogledu starejših dokumentov učenci spoznajo tudi zanimive pečate in njihov pomen.

Urbar mestne posesti in meščanov Kranja za leti 1758 in 1759

Da bi bila učna ura čim bolj zanimiva, vselej pripravimo dokumente z območja ali iz kraja, iz katerega učenci ali dijaki prihajajo. V Ljubljani jim pokažemo našo najstarejšo listino iz leta 1320 in podpis cesarice Marije Terezije iz 18. stoletja. Razložimo jim sistem mestne uprave (sodniki, župani), saj hranimo zapisnike sej mestnih svetov od leta 1521 dalje. V Kranju si med drugim ogledajo dva filma iz leta 1925, z naslovom Družinski film in Panorama Kranja, ki ju je posnel Veličan Bešter, in se pogovarjajo o mestnih predelih in stavbah, ki so prikazani v filmu. V Škofji Loki jim pokažejo njihov najstarejši dokument iz leta 1504, knjigo deležev na Plavžu in staro zemljiško knjigo iz 19. stoletja ter album družine Ivana Tavčarja. V Idriji si lahko ogledajo terezijanski urbar in stare načrte idrijskega gradu. Tudi v Novem mestu jim pokažejo zemljiško knjigo iz 19. stoletja in stare fotografije plemiške družine z gradu Struge pri Otočcu.

Dijakom in študentom ponudimo v branje staro besedilo (za prve lahko v slovenščini, za druge v nemščini in gotici), ki ga nato interpretirajo, določijo njegov pomen in skušajo ugotoviti, kakšnemu namenu je služilo.

Na koncu si skupaj ogledamo še arhivske depoje, kjer jih vselej prese- netita količina in urejenost gradiva. Seznanimo jih s pogoji hrambe (primerna temperatura in vlaga), tehnično opremo in varovanjem.

V letu 2010 je izšla poučna pravljica Miška Mica v arhivu, ki na otrokom primeren način predstavi arhiv kot bogato zakladnico slovenske kulturne dediščine. Z predšolskimi otroki in učenci prve triade osnovne šole omenjeno slikanico preberemo in se o njej pogovorimo. S pomočjo arhivskih dokumentov ponovimo nove pojme (arhiv, arhivska čitalnica, arhivsko skladišče, arhivska škatla, dokument, gotica, inicialka, listina, pečat), ki smo jih spoznali v knjigi. Nazadnje si ogledamo še arhivske prostore.

Učna ura v arhivu

ZGODOVINSKI ARHIV NA PTUJU

ZAP
Ptuj

Vičava 5,
2250 Ptuj

Tajništvo
Telefon: 02 78 79 730
Telefaks: 02 78 79 740
E-naslov: zgod.arhiv-ptuj@guest.arnes.si
Spletni naslov: www.arhiv-ptuj.si

Čitalnica je odprta: ponedeljek, torek, četrtek od 8. do 15. ure,
sreda od 8. do 16. ure, petek in dan pred praznikom od 8. do 13. ure.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Katja Zupanič, telefon: 02 78 79 731
e-naslov: katja.zupanic@guest.arnes.si

Stavba Zgodovinskega arhiva na Ptuj, Vičava 5

Prvi zametki javne arhivske ustanove so nastali leta 1893 z ustanovitvijo Muzejskega društva na Ptuj, ki je začelo sistematično zbirati tudi arhivsko gradivo. Ljudski odbor Mestne občine Ptuj na svoji seji dne 24. marca 1955 ustanovil Mestni arhiv Ptuj.

Aprila leta 2012 se je arhiv iz dominikanskega samostana preselil v nove prostore na Vičavi 5, bivša vojašnica na Ptuj.

Področje delovanja arhiva je razdeljeno na upravni enoti Ptuj in Ormož s skupaj 20 občinami. V Zgodovinskem arhivu na Ptuj je 13 zaposlenih, od tega 5 arhivistov, 4 arhivski tehniki in računalniški tehnik.

Pečat mesta Ptuj iz leta 1273

- materialno varstvo pisne kulturne dediščine,
- ogled arhivskih depojev.

Predstavitev arhiva nudimo z ustreznim strokovnim kadrom (arhivisti-pedagogi). Kot učni pripomoček za utrjevanje obravnavane snovi se uporablja učni list, ki ga pripravimo v sodelovanju z učitelji in profesorji.

Arhiv že vrsto let poleg osnovnošolcev redno obiskujejo tudi dijaki. Glede na smer srednje šole ponudimo poleg uvodne učne ure še konkretne, poglobljene vsebine, vezane na učne programe.

Dobro sodelujemo tudi z Oddelkom za zgodovino na Filozofski fakulteti v Mariboru. Študentom podrobneje predstavimo zvrsti arhivskega gradiva ter pripomočke za uporabo, saj mnogi v našem arhivu kasneje raziskujejo gradivo različnih obdobij za posamezne seminarske in diplomske naloge.

Ob ogledu arhivskih skladišč

Učna ura v arhivu za učence

NADŠKOFIJSKI ARHIV V LJUBLJANI

NŠAL

•
Ljubljana

Krekov trg 1,
1000 Ljubljana

Tajništvo
Telefon: 01 23 47 570
E-naslov: arhiv.lj@rkc.si
Spletna stran: lj.rkc.si

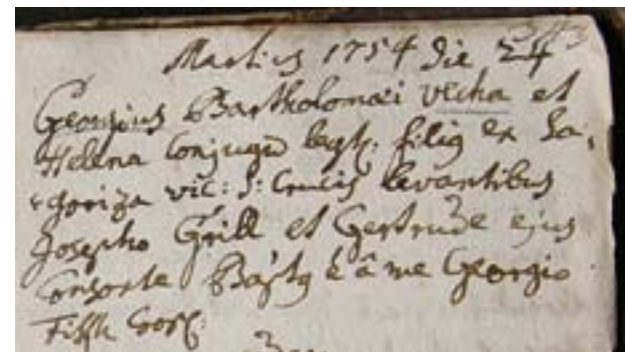
Čitalnica je odprta: v ponedeljek od 8.00 do 15.30 ure,
od torka do petka od 8.00 do 13.30 ure;
zaprta: od 1. do 20. avgusta, ob državnih praznikih in
na zapovedane cerkvene praznike.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Tone Krampač, telefon: 01 23 47 570, e-naslov: tone.krampac@rkc.si

Stavba Nadškofijskega arhiva Ljubljana

Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL) je zasebni arhiv ljubljanske nadškofije in hrani več kot 1000 tekočih metrov arhivskega gradiva od 12. do 21. stoletja, razdeljenih na 6 skupin, in sicer škofijski arhiv, kapiteljski arhiv, zapuščine škofov, duhovnikov in drugih, društva, zbirke in župnijski arhivi župnij ljubljanske nadškofije in novomeške škofije, ki so svoje arhive izročile v hrambo NŠAL, v okviru tega gradiva so tudi matične knjige in družinske knjige. V arhivu je zaposlenih pet strokovno usposobljenih arhivistov, vsak pa pokriva svoje področje. Arhiv se nahaja v prvem nadstropju večnamenske stavbe na Krekovem trgu 1 v Ljubljani. V čitalnici je prostora za 12 uporabnikov. Uporabnik lahko gradivo za ogled v čitalnici naroči po telefonu ali osebno, a se mora prijaviti vsaj en dan prej, bolje pa en teden prej, ker je čitalnica pogosto zasedena.

Upis krsta
Jurija Vege
v krstni matični
knjigi župnije
Moravče,
24. marec 1754

Pedagoška dejavnost

Po predhodnem dogovoru se je moč dogovoriti za različne oblike ogleda, predstavitve oz. za delo z gradivom v skupinah; primerno je za učence osmega in devetega razreda osnovne šole ter za srednješolce. Arhiv razpolaga le z enim prostorom, primernim za predavanja in delo z gradivom za skupine, to je s čitalnico, ki je namenjena tudi rednim strankam. Čitalnice ne moremo preprosto zapreti, zato je obisk skupin mogoč šele izven vsakodnevnih uradnih ur oz. izjemoma – po

Najstarejši dokument – listina, ki jo hrani arhiv iz leta 1147

predhodnem dogovoru – po 12. uri. Čitalnico lahko preuredimo za sprejem skupine, ki ima do 25 oseb.

Sodelovanje z osnovnimi in s srednjimi šolami poteka predvsem na dva načina: prvi zajema predstavitev strukture arhivskega gradiva s prikazom najbolj zanimivih kosov arhivskega gradiva (listine, kronike, pečati, rokopisi, urbarji, matične knjige ...), drugi pa delo z arhivskim gradivom. Arhiv hrani matične knjige in prepise matičnih knjig ter družinske knjige s področja ljubljanske nadškofije in novomeške škofije. Najprej obiskovalcem predstavimo matične in družinske knjige kot zgodovinski vir. Nato učenci oz. dijaki, ki poprej doma zberejo podatke o svojih prednikih, v arhivskem gradivu iščejo svoje korenine. Tovrstno gradivo je šolarjem in dijakom najbolj zanimivo in enostavno za uporabo, moč pa ga je uporabiti tudi na druge načine (iskanje rojstva ali smrti znanih Slovencev, iskanje tipičnih priimkov in poklicev iz določenih krajev itd). Po dogovoru je mogoč tudi drugačen način predstavitve.

Stran iz rokopisa – krajnski antifonar iz leta 1495

Detajl listine iz leta 1576, ko je bil škof Baltazar Radlič povzdignjen v plemiški stan in mu je bil določen grb

Fotografija pionirja slovenske fotografije Christiana Paierja iz leta 1862

NADŠKOFIJSKI ARHIV MARIBOR

NŠAM • Maribor

Koroška cesta 1,
2000 Maribor

Tajništvo
Telefon: 05 90 80 120
Telefaks: 05 90 80 123
E-naslov:
skofijski.arhiv@nadskofija-maribor.si
Spletna stran: www.slomsek.net
<http://arhiv.nadskofija-maribor.si/index.php/sl/>

Čitalnica je odprta: v ponedeljek od 8. do 14. ure,
v torek in sredo od 8. do 15. ure, v četrtek in petek od 8. do 13. ure;
vsak prvi torek v mesecu pa do 18. ure.
Arhiv je zaprt na zapovedane cerkvene praznike in
v mesecu avgustu.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Igor Filipič, telefon: 05 90 80 121, e-naslov: igor.filipic@slomsek.net

Stavba Nadškofijskega arhiva Maribor

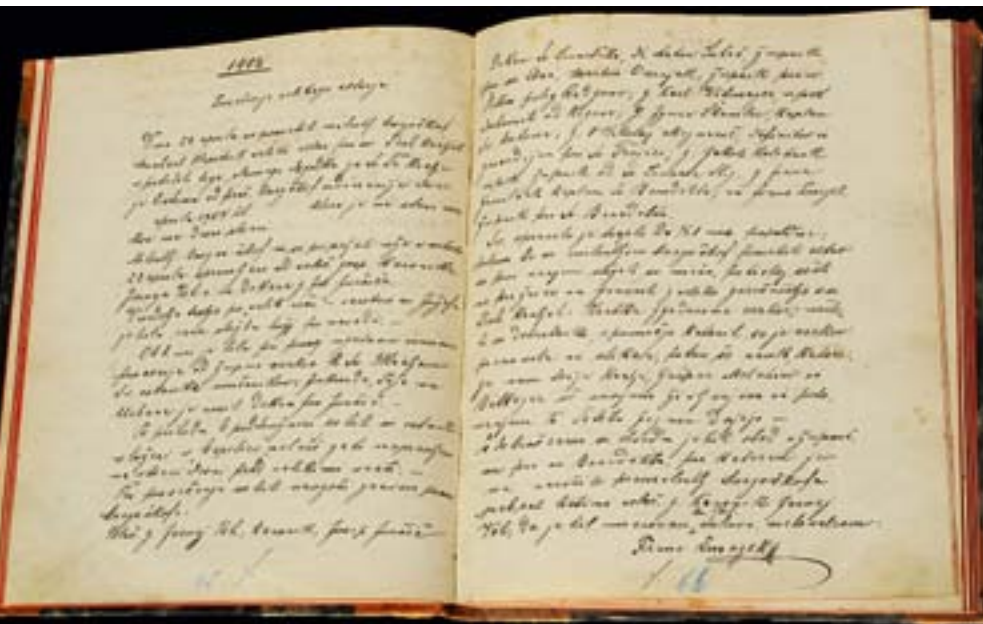
Arhiv deluje kot del škofijskega ordinariata od ustanovitve škofije leta 1228 v Št. Andražu v Labotski dolini v današnji Avstriji. Leta 1859 je škof Slomšek ob prestavitvi škofijskega sedeža in preoblikovanju škofijskih meja dal arhiv prenesti v Maribor. Leta 1965 se je gradivo deponiralo v Pokrajinskem arhivu Maribor. Od leta 1994 je deloval škofijski arhiv kot samostojna organizacijska enota škofijskega ordinariata. Leta 2006 se je uradno preimenoval v Nadškofijski arhiv Maribor. Arhiv hrani gradivo cerkvene provenience za celotno mariborsko metropolijo, torej Nadškofijo Maribor in škofiji Celje in Murska Sobota. V arhivu so zaposleni trije arhivisti.

Najstarejši dokumenti, ki jih hrani arhiv, segajo v 13. stoletje. Večina gradiva je iz časa od leta 1597 do danes. Glavne zvrsti gradiva so: dokumenti škofijske pisarne; matične knjige večine župnij mariborske metropolije, ki so starejše od 100 let; gradivo posameznih župnij in dekanij; personalne zadeve posameznikov, ki so delovali v Cerкви. Hranimo tudi zapuščine mariborskih škofov, določene zbirke s področja šolstva in socialnega dela Cerkv; zbirke listin, razglednic, zemljevidov in pečatov, rokopisne kodekse in inkunabule.

Pedagoška dejavnost

Za šolsko mladino pripravljamo individualne programe v sodelovanju z mentorji oziroma učitelji. Mladini omogočamo poglobljanje znanj na naslednjih področjih: rodoslovje, krajevna zgodovina, cerkvena zgodovina, demografija, umetnostna zgodovina, etnografija, razvoj slovenskega jezika, topografija in podobno. Za šolske skupine pripravljamo različne delavnice: Moj rodovnik, Zgodovina mojega kraja, Narodni buditelj, pedagog, pisatelj in pesnik škof Anton Martin Slomšek in tematska vodenja po občasnih razstavah. Zaradi specifičnosti arhiva nudimo predvsem individualno svetovanje in pomoč pri delu (izbor literature in gradiva, branje tekstov, prevajanje, iskanje podatkov). Za posamezne mladinske raziskovalne projekte je mogoča tudi izposoja arhivskega gradiva.

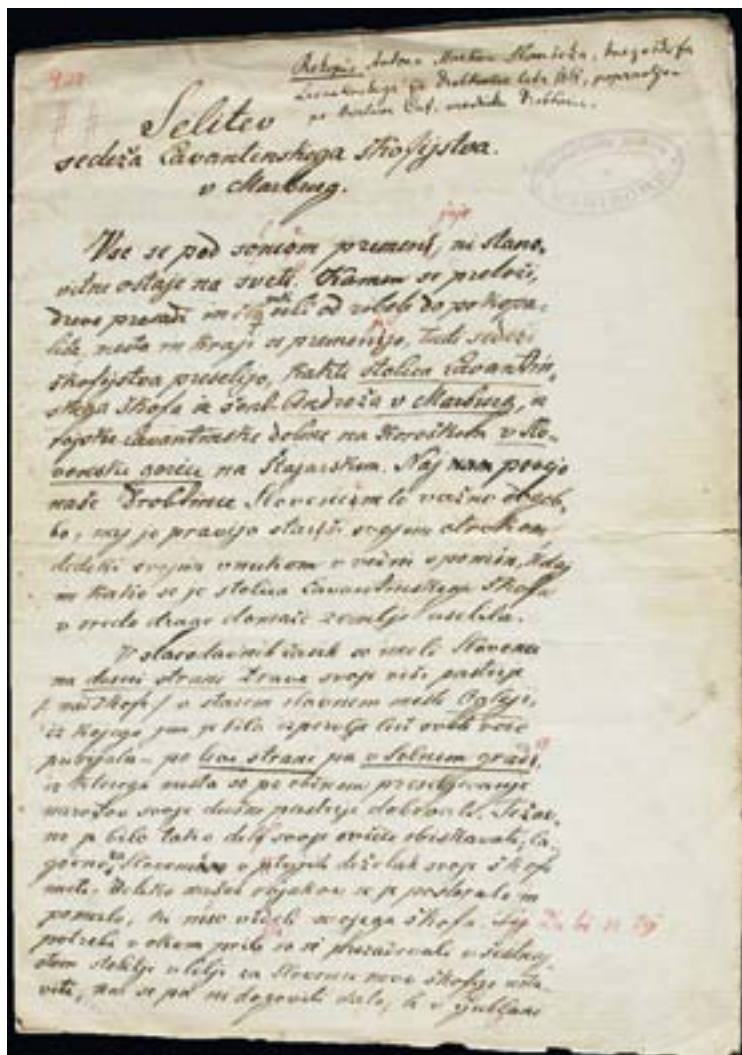

Kronika župnije Sv. Benedikta v Slovenskih goricah za leto 1904

Bogato okrašen kodeks iz druge polovice 15. stoletja

Do sedaj smo v sodelovanju s šolami pripravljali splošnoizobraževalne ure v arhivu, kjer predstavimo pomen arhivskih institucij, najpomembnejše zvrsti gradiva, praktične primere uporabe gradiva ter pokažemo nekaj izjemnih primerkov gradiva. Učence tako spodbujamo k samostojnemu raziskovanju in uporabi arhivalij.

Slomškov rokopis Selitev sedeža ..., napisan leta 1860

Sodelovali smo pri različnih mladinskih raziskovalnih taborih in šolskih raziskovalnih projektih, zlasti na področju rodoslovja in demografije. Najpomembnejša in najpogostejša oblika sodelovanja s šolami je izdelava raziskovalnih nalog na temo Moj rodovnik. Izdelava družinskega drevesa je namreč med osnovno- in srednješolsko mladino zelo priljubljena, saj močno poudarja učno načelo domačijske bližine. Rezultati raziskovalnih nalog pogosto pritegnejo celo družino. Izsledki rodoslovnih raziskav sodijo v učni program pri predmetih zgodovina (geneologija, lokalna zgodovina), biologija (genetika, družinska anamneza), geografija (družinska in krajevna demografska slika). Ob delu se mladina sreča z osnovami različnih znanosti in razvija pojem multidisciplinarnosti.

Zbornica		Sub.	
Name and Surname	Date of Birth	Date of Baptism	Parents
Johann Baptist	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia
Maria Theresia	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia
Johann Baptist	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia
Maria Theresia	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia
Johann Baptist	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia
Maria Theresia	1858	1858	Johann Baptist, Maria Theresia

Poročna matična knjiga za Celje iz leta 1858

ŠKOFIJSKI ARHIV KOPER

Trg Brolo 11, p. p. 114,
6001 Koper

Tajništvo
Telefon: 05 61 17 204
E-naslov: arhiv.kp@rkc.si
Spletna stran: kp.rkc.si/arhiv/

Čitalnica je odprta: od ponedeljka do petka
od 9.30 do 12.30 in od 14.00 do 16.30.

Kontaktna oseba za izvedbo pedagoške ure:
Marjan Vogrin, telefon: 05 61 17 204,
e-naslov: marjan.vogrin@rkc.si

Stavba Škofijskega arhiva Koper

Škofijski arhiv v Kopru (ŠAK) je ustanova, namenjena hranjenju aktov Škofije Koper in njenih uradov. Začetki ustanovitve samostojne škofije segajo v konec 6. stoletja po Kristusu, na žalost pa tako starih dokumentov ni ohranjenih. Najstarejši dokument je pergamentna listina iz leta 1082, ki se je hranila v Kapiteljskem arhivu koprške stolnice. Kapiteljski arhiv je danes sestavni del ŠAK.

Škofijski arhiv pokriva področje Koprške škofije z vsemi župnijskimi uradi, ki so tudi ustvarjalci dokumentarnega in arhivskega gradiva. Zaradi pomanjkanja prostorov pa je arhivsko gradivo (matične knjige) še vedno hranjeno na terenu, torej po posameznih župnijah.

Trenutno je v arhivu zaposlena samo ena oseba kot vodja arhiva, ki upravlja vso delo.

Pedagoška dejavnost

Trenutno vodenje skupin po arhivu ni mogoče. Pedagoška dejavnost bo izvedljiva po ureditvi novih prostorov. V kolikor pa se najavi kakšna skupina otrok ali dijakov, jim predstavim nekaj najlepših in pomembnih dokumentov, ki jih hrani ŠAK.

Pergamentna listina iz leta 1082

Sv. Anton puščavnik (iz vodila bratovščine sv. Antona)

Papeška bula iz leta 1777

Iz glasbene zbirke

Koperska škofija za časa škofa P. Naldinija (1700)

Summary

Slovene archival network consists of seven public archives (The Archives of Republic of Slovenia in Ljubljana 6 regional archives in Celje, Koper, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica and Ptuj) and three archives of the Catholic Church (in Ljubljana, Koper and Maribor). The primary aim of the archives is to collect, preserve, arrange, describe and facilitate access to the national archival heritage. Archives are records, either original or reproduced (written, drawn, printed, photographed, filmed, sound recorded, recorded on a magnetic or optical discs, or in any other way). The documents are kept for scientific purposes and for legal protection of individuals.

Archives still do not have as large and broad recognition and reputation in public as museums so they have started promoting their role in the society by opening their doors to the public. Large success has been achieved by cooperating with schools. Both primary and secondary schools include the visits to archives into their work. In archives they

- discover the notion of time and the past
- find out the ways the history is written,
- are directed how to find information in archives and apply it to the present time,
- recognize different types of documents created in different periods,
- work with a document as a source of information,
- handle documents in a proper way.

Archives present their role and the meaning to school groups by:

- organizing the presentation of archives and different types of documents,
- organizing archival work-shops,
- offering cooperation and help in projects,
- holding lectures for target groups in the field of archival science and history,
- producing papers for revising.

We tend to present the archives as an open institution in which everybody is welcome not reserved only for researchers. It is not a graveyard for old papers kept for who knows what reason but a place where care for our collective memory is taken.

Zusammenfassung

Das Archivnetz in Slowenien bilden die öffentlichen Archive (das zentrale Staatsarchiv der Republik Slowenien in Ljubljana und die sechs regionalen Archive in Celje, Koper, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica und Ptuj) sowie die drei Archive der katholischen Kirche (in Ljubljana, Koper und Maribor). Die Aufgabe der Archive ist das Sammeln, Schützen, Ordnen, Inventarisieren und das Ermöglichen des Zutritts zum Volkskulturerbe. Das Archivgut ist originales und reproduziertes (geschriebenes, gezeichnetes, gedrucktes, fotografiertes, verfilmtes, phonographiertes, magnetisch, optisch oder wie auch immer festgehaltenes) Dokumentarmaterial, das einen dauerhaften Wert für die Wissenschaft, Kultur und den Rechtsschutz der Einzelpersonen hat. Ihr Archivmaterial verwahren die Archive also für die Forschungszwecke und für die Möglichkeit eines Rechtsschutzes für Einzelpersonen.

Die Rolle der Archive ist in der Öffentlichkeit noch immer nicht so bekannt wie die von z.B. den Museen, deshalb bemühen sich die Archive ihren Bekanntheitsgrad zu steigern. Dabei werden sehr gute Resultate durch die Zusammenarbeit mit Schulen erreicht. Volksschulen und Mittelschulen beziehen auch Besuche der Archive in ihr Programm mit ein.

Die Arbeitsziele für die Schüler, die ins Archiv kommen sind:

- das Kennenlernen des Begriffes der Zeit,
- die Ermittlung, wie die Geschichte geschrieben wird bzw. wie sie entsteht,
- das Kennenlernen, was in den Archiven zu finden ist,
- das Erforschen von verschiedenen Arten des Schriftgutes aus verschiedenen Zeiträumen,
- die Behandlung der Bilder als Quellen, die verschiedene Informationen tragen,
- das Erforschen und die kritische Abschätzung der Geschichtsquellen,
- das Bilden der eigenen Beziehung zum Geschichtsgeschehen.

In den Archiven stellen wir den Schulgruppen die Rolle und die Bedeutung der Archive in folgender Weise vor:

- Vorstellung der Archive mit verschiedenen Arten von Dokumenten,
- Organisation von Archivworkshops,
- Angebot der Hilfe bei Forschungsaufgaben,
- Angebot von Vorträgen für bestimmte Gruppen über Archivkunde und Geschichte,
- Angebot von Lernblättern.

Wir versuchen die Archive als aufgeschlossene Anstalten vorzustellen, wo jeder willkommen ist, nicht nur Forscher. Archive sind keine Friedhöfe für altes Papier, das wir aus unbekanntem Gründen verwahren, sondern ein Ort, wo wir für unser gemeinsames Volksgedächtnis sorgen.

slovenski arhivi se predstavijo

Ljubljana 2013

Izdali in založili

Arhivsko društvo Slovenije, Arhiv Republike Slovenije, Pokrajinski arhiv Koper, Pokrajinski arhiv Maribor, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Zgodovinski arhiv Celje, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Zgodovinski arhiv na Ptuju, Nadškofijski arhiv Ljubljana, Nadškofijski arhiv Maribor, Škofijski arhiv Koper

Odgovorna urednika:

dr. Bojan Himmelreich

Katja Zupanič

Uredniški odbor:

Maja Gombač, Bojan Himmelreich,

Mirjana Kontestabile Rovis, Katja Zupanič

Avtorji besedil:

ARS – Gašper Šmid

PAK – Zdenka Bonin

PAM – Mojca Horvat

PANG – Aleksandra Pavšič Milost

ZAC – Bojan Himmelreich

ZAL – Elizabeta Eržen Podlipnik, Marija Kos,

Barbara Pešak Mikec, Judita Šega, Tatjana Šenk

ZAP – Ivan Fras

NŠAL – Blaž Otrin

NŠAM – Igor Filipič, Liljana Urlep

ŠAK – Marjan Vogrin

Gradivo in fotografije hranijo:

Arhiv Republike Slovenije, Nadškofijski arhiv Ljubljana, Nadškofijski arhiv Maribor, Pokrajinski arhiv Koper, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Pokrajinski arhiv Maribor, Škofijski arhiv Koper, Zgodovinski arhiv Celje, Zgodovinski arhiv na Ptuju

Lektorirala:

Mojca Horvat

Prevod povzetka v angleščino:

dr. Bojan Himmelreich

Prevod povzetka v nemščino:

Mojca Horvat

Oblikovanje:

s.kolibri

Tisk:

Bografi

Naklada:

2000 izvodov

Cena publikacije je 11 EUR

Izid publikacije je omogočilo
Ministrstvo za izobraževanje,
znanost, kulturo in šport

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT

Drugi natis

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

930.25(497.4)

SLOVENSKI arhivi se predstavijo /
[avtorji besedil Gašper Šmid ... [et al.];
uredniški odbor Maja Gombač ... [et al.];
fotografije Arhiv Republike Slovenije ... [et al.];
prevod povzetka v angleščino Bojan Himmelreich,
prevod povzetka v nemščino Mojca Horvat]. -
2. natis. - Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije [et al.], 2013

ISBN 978-961-6143-40-0 (Arhivsko društvo Slovenije)
1. Šmid, Gašper 2. Gombač, Maja
265848832

9 789616 143400

slovenski arhivi se predstavijo

Arhivsko mrežo v Republiki Sloveniji sestavljajo javni arhivi (osrednji Arhiv Republike Slovenije v Ljubljani in šest regionalnih v Celju, Kopru, Ljubljani, Mariboru, Novi Gorici in na Ptujju) ter trije arhivi katoliške cerkve (v Kopru, Ljubljani in Mariboru).

...

Pričujoča knjižica skuša prikazati, kako se v slovenskih arhivih trudimo za dvig zavesti o pomenu kulturne dediščine pri šolski mladini in ne nazadnje tudi za dvig zavesti o pomenu kulturne vzgoje pri učiteljih.

...

Arhive si prizadevamo predstaviti kot odprte ustanove, v katerih je vsakdo dobrodošel in niso rezervirane le za raziskovalce; kot ustanove, ki niso pokopališče za star papir, hranjen iz kdo ve kakšnih razlogov, temveč kot kraj, kjer skrbimo za naš skupni spomin, kjer je moč spoznati zanimive zgodbe o preteklosti, kot kraj, od koder prideš z občutkom zadovoljstva.